Zápis z pracovní porady s úředníky krajských úřadů k aktuálním otázkám na úseku státního občanství, která se konala dne 10.3.2023 ve vzdělávacím středisku Institutu pro veřejnou správu v Benešově

Přítomni:

- zástupci krajských úřadů, Magistrátu hlavního města Prahy, Úřadu městské části Brno - střed (dle prezenční listiny)
- za Ministerstvo vnitra [redacted]

I. Poznatky z kontrolní činnosti Ministerstva vnitra na úseku státního občanství za období 2020 - 2022

Ministerstvo vnitra seznámilo krajské úřady s nedostatky zjištěnými v rámci kontrolní činnosti na úseku státního občanství za období let 2020 – 2022:

1. V řízení o vydání osvědčení o státním občanství České republiky a o nabytí státního občanství České republiky prohlášením podle § 31, § 32 a § 35 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o státním občanství České republiky“) je třeba postupovat v souladu s § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“), tj. nevyplývá-li ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2. V rámci kontrolní činnosti byly zjištěny nedostatky spočívající v nedostatečně zjištěném stavu věci a absenci podkladů pro vydání rozhodnutí.
2. Podle § 17 odst. 1 správního řádu se v každé věci zakládá spis. Každý spis musí být označen spisovou značkou. Spis tvoří zejména podání, protokoly, záznamy, písemná vyhotovení rozhodnutí a další písemnosti, které se vztahují k dané věci. Přílohou, která je součástí spisu, jsou zejména důkazní prostředky, obrazové a zvukové záznamy a záznamy na elektronických médiích. Spis musí obsahovat soupis všech svých součástí, včetně příloh, s určením data, kdy byly do spisu vloženy. V rámci kontrolní činnosti byla zjištěna absence spisových obálek, neúplný soupis spisu případně žádný soupis spisu.
3. Podle § 64 odst. 1 písm. a) správního řádu může správní orgán řízení usnesením přerušit současně s výzvou k odstranění nedostatků žádosti podle § 45 odst. 2. Správní orgán pokračuje v řízení, jakmile odpadne překážka, pro niž bylo řízení přerušeno, nebo uplyne lhůta určená správním orgánem podle § 64 odst. 2 nebo 3. Bylo-li řízení přerušeno podle § 64 odst. 2 nebo 3, může v řízení správní orgán pokračovat též na požádání účastníka, který požádal o jeho přerušení. O tom, že v řízení pokračuje, vyrozumí správní orgán účastníky a provede o tom záznam do spisu (§ 65 odst. 2 správního řádu).

V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že nebyla stanovena konkrétní lhůta pro přerušení řízení a řízení bylo přerušeno do doby předložení požadovaných dokladů.

4. Podle § 66 odst. 1 správního řádu řízení o žádosti správní orgán usnesením zastaví, jestliže a) žadatel vzal svou žádost zpět; jestliže je žadatelů více, musí se zpětvzetím souhlasit všichni žadatelé; ve sporném řízení správní orgán řízení nezastaví, pokud se zpětvzetím odpůrce z vážných důvodů nesouhlasí, c) žadatel v určené lhůtě neodstranil podstatné vady žádosti, které brání pokračování v řízení. V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že nebyl dán důvod pro zastavení správního řízení z důvodu zpětvzetí žádosti a správní řízení bylo zastaveno z důvodu neodstranění podstatných vad žádosti, byť fakticky překážka, pro niž bylo řízení přerušeno, neodpadla.
5. Podle § 22 správního řádu adresátům, kteří se zdržují v cizině nebo jejichž sídlo nebo pobyt, popřípadě jiná adresa pro doručování podle § 19 odst. 4 je v cizině, lze doručit prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo prostřednictvím příslušného orgánu státní správy pověřeného k doručování písemností do ciziny. Pokud se tímto způsobem nepodaří písemnost doručit, ustanoví jim správní orgán opatrovníka [§ 32 odst. 2 písm. d)]. Podle § 36 odst. 3 správního řádu nestanoví-li zákon jinak, musí být účastníkům před vydáním rozhodnutí ve věci dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí; to se netýká žadatele, pokud se jeho žádosti v plném rozsahu vyhovuje, a účastníka, který se práva vyjádřit se k podkladům rozhodnutí vzdal. V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že správní orgán vydal usnesení o zastavení řízení ve smyslu § 71 odst. 2 správního řádu, které se však nepodařilo doručit. Po neúspěšném pokusu o doručení následně ustanovil opatrovníka, seznámil jej s podklady pro vydání rozhodnutí podle § 36 odst. 3 správního řádu a vyhotovil nové usnesení o zastavení řízení, které doručil opatrovníkovi.
6. Podle § 55 zákona o státním občanství České republiky krajský úřad eviduje k fyzickým osobám, které mají nebo měly v jeho správním obvodu trvalý pobyt, nabytí nebo pozbytí státního občanství České republiky v rozsahu údajů stanoveném v § 51 a 52. Pokud fyzická osoba trvalý pobyt na území České republiky nikdy neměla, eviduje údaje podle věty první Úřad městské části Praha 1. Změny v údajích evidovaných podle odstavce 1 předává krajský úřad bez zbytečného odkladu ministerstvu pro účely vedení ústřední evidence. V rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno, že nabytí českého státního občanství nebylo zapsáno do krajské evidence osob, které nabyly a pozbyly státní občanství České republiky a zároveň nebyla splněna oznamovací povinnost vůči Ministerstvu vnitra nebo byla splněna až s výrazným časovým odstupem či s uvedením chybného data pozbytí státního občanství České republiky.

<u>Informace nad rámec porady:</u>

Protokol o kontrole přenesené působnosti na úseku státního občanství bude vyhotovován v listinné podobě pouze v případě jeho podepsání a předání na místě kontroly. V opačném případě budou protokoly o kontrole přenesené působnosti na úseku státního občanství odesílány výhradně kontrolované osobě v elektronické podobě.

II. Řízení ve věci udělení státního občanství České republiky

Ministerstvo vnitra informovalo krajské úřady o nejčastějších nedostatcích v žádostech o udělení státního občanství České republiky:

1. **K § 14 odst. 7 zákona o státním občanství České republiky -** *prokázat zdroje a výši příjmů je žadatel povinen za CELÉ období 3 let předcházejících podání žádosti.* Pro posouzení splnění podmínky proto nestačí, že žadatel na krajském úřadu předloží např. pracovní smlouvu uzavřenou jeden rok před podáním žádosti; osoby samostatně výdělečně činné, které až po podání žádosti podají daňové přiznání, jsou k doplnění daňového přiznání do spisu vyzýváni. Podle § 20 odst. 2 zákona o státním občanství k žádosti žadatel připojuje doklady prokazující příjmy k zajištění životních potřeb v České republice, tzn., že výše příjmů je hodnocena v kontextu s výší výdajů spojených s bydlením (typicky nájemné, splátky úvěru). Pokud žadatel nevykonává výdělečnou činnost (nemá vlastní příjem nebo jeho příjem nemůže jeho potřeby pokrýt), jeho povinností je prokázat příjmy osoby, která jej finančně zabezpečuje/podporuje – např. manžel v případě žadatelky na rodičovské dovolené/v domácnosti, děti v případě důchodců (jejich prohlášení nemůže nahradit doklad prokazující příjmy).
2. **K § 14 odst. 3 písm. b) zákona o státním občanství České republiky -** beztrestnost v cizím státě žadatel prokazuje nejen tehdy, pokud se před podáním žádosti zdržoval méně než deset let, ale i tehdy, pokud se žadatel v tomto období zdržoval déle než 6 měsíců v jiném státě než v České republice. Pokud je žadatel státním občanem více států (např. Maďarska i Ukrajiny) a do České republiky přicestoval méně než před 10 lety, k žádosti připojuje doklady o bezúhonnosti obou/všech států, jejichž je státním občanem (nejen ukrajinský výpis z rejstříku trestů dle státu předchozího pobytu). Podle § 20 odst. 1 písm. a) zákona o státním občanství České republiky žadatel prokazuje délku pobytů v České republice a v zahraničí. Prokáže-li tedy žadatel faktický pobyt jen za tři roky před podáním žádosti (3x ELDP, DP FO, mzdové listy, potvrzení o zdanitelných příjmech apod.), zbývajících sedm let zůstává „nepokryto“ a žadatel je vyzýván k odstranění nedostatků žádosti (byl-li po celých 10 let zaměstnán, jeho faktický pobyt v České republice vyplývá mj. z registračních údajů zdravotní pojišťovny).
3. **K § 14 odst. 4 a odst. 5 zákona o státním občanství České republiky -** podle § 19 písm. g) zákona o státním občanství České republiky osvědčení Univerzity Karlovy o absolvování zkoušek pro účely udělování státního občanství nahradí doklady prokazující absolvování alespoň tříletého studia. Maturitní vysvědčení prokazuje složení rovnocenné jazykové zkoušky (§ 13 písm. a) prováděcí vyhlášky MŠMT), ale ne tříleté studium. Státní závěrečná zkouška na vysoké škole prokazuje složení rovnocenné jazykové zkoušky (§ 13 písm. c) prováděcí vyhlášky MŠMT), ale vyplývá-li její složení z dodatku k diplomu, dle něhož byl absolvován dvouletý studijní program, žadatel nesplňuje podmínku dle § 14 odst. 5 zákona o státním občanství České republiky. Zkoušku z reálií není možné nahradit jinou zkouškou – žadatelé, kteří v České republice studovali, k žádosti připojují 3x vysvědčení/dodatek k vysokoškolskému diplomu k absolvovanému studijnímu programu.

4. **K § 14 odst. 2 zákona o státním občanství České republiky -** žadatel prokazuje, že se v České republice skutečně zdržoval nejméně polovinu doby stanovené v § 14 odst. 1 (občan mimo EU: pět let trvalý pobyt, případně deset let oprávněný pobyt; občan EU: tři roky trvalý pobyt, případně deset let oprávněný pobyt). Důkazní břemeno spočívá na žadateli. Žadatel pracující prokazuje pracovněprávními doklady, žadatel studující prokazuje doklady k průběhu studia. Žadatel důchodce často na krajském úřadě nepředkládá žádné relevantní doklady (např. doklady ke spolkové činnosti, ke zdravotní péči, platby – bankovní účet). Žadatel v domácnosti při podání žádosti nepředkládá žádné relevantní doklady (např. doklady ke školní docházce dětí, ke spolkové činnosti, ke zdravotní péči, platby…).
5. **K § 13 odst. 1 zákona o státním občanství České republiky -** samostatné žádosti pro nezletilé děti. V průběhu řízení je posuzována integrace rodinná, tj. je-li alespoň jeden z rodičů již státní občanem České republiky, a integrace sociální, tzn. dovršil-li nezletilý věk alespoň 15 let. Je-li nezletilý žadatel osobou bez státního občanství, zohledňovány jsou také mezinárodní závazky plynoucí zejména z Úmluvy o omezení případů bezdomovectví. Žádosti cizinců od 15 do cca 25 let (tj. ti, kteří ještě nepracují): o jejich sociální integraci svědčí mj. doklady k průběhu školní docházky, členství ve sportovních klubech, kroužky (opakovaně snížená známka z chování + nedokončené vzdělání + absence spolkové/zájmové činnosti, absence brigádnické činnosti ► o sociální integraci bude mít Ministerstvo vnitra pochybnosti). Starobní důchodci: pochybnosti zejména v případě, že v České republice nikdy nepracovali, nemají zde rodinné vazby a nemohou prokázat ani začlenění sociální (spolky, stanovisko obce…).
6. **Státoobčanský slib -** lhůta 12 měsíců pro složení státoobčanského slibu plyne AŽ OD DATA DORUČENÍ výzvy krajského úřadu ke složení slibu (v případě, kdy se žadateli nedoručovalo v souladu se správním řádem, není možné správní řízení pravomocně ukončit). Ve většině případů se již při převzetí udělovací listiny nehradí správní poplatek za udělení státního občanství (kolková známka na listině a zápisu o složení slibu), není tedy důvod oznamovat složení slibu (nabytí státního občanství) doručováním zápisu v podobě listinné; k oznamování nabytí státního občanství tak bude i v případě jeho udělení docházet prostřednictvím datové schránky ► oznámení krajského úřadu + v příloze zápis a listina.
7. **K matričním dokladům -** podle § 19 písm. b) zákona o státním občanství České republiky žadatelé předkládají oddací list, rozvedení NAVÍC i rozsudek o rozvodu. Nejvhodnější okamžik pro řešení rozporů mezi jednotlivými matričními doklady? (oddací list, vystavený matričním úřadem podřízeným krajskému úřadu, odporuje rodnému listu žadatele, oprava OL se obvykle zajišťuje AŽ na základě upozornění MV, nikoli na počátku správního řízení). Podle § 66 odst. 1 zákona o státním občanství České republiky cizozemské listiny předkládané dle zákona mají být opatřeny úředním překladem do českého jazyka a ověřovací doložkou (i ověřovací doložka musí být přeložena z jazyka, v němž byla vystavena). Ověřovací doložku Apostille lze nahradit ověřením matričního dokladu na zastupitelské úřadu v České republice + ověřovací doložkou Ministerstva zahraničních věcí České republiky (není tedy nutné, aby žadatel absolvoval cestu až do domovského státu).
8. **Obecně -** Žádost o udělení státního občanství České republiky podané v režimu § 16 zákona o státním občanství České republiky je třeba zřetelně označit. Kromě údaje o zaplacení správního poplatku je třeba přikládat i doklad o jeho

zaplacení. Komunikace s obcemi, pakliže jejich stanoviska neobsahují údaje o plnění veřejnoprávní povinnosti žadatele. Ministerstvo vnitra zasílá všem žadatelům informační dopisy, jejich doručení e-mailem není možné v případě nečitelných kontaktních údajů k žadateli (na některých ÚMČ se dotazníky stále vyplňují ručně). Až po ověření pravomocného ukončení řízení o předchozí žádosti by mělo dojít k zahájení řízení o žádosti další.

III. Dotazy

1. K § 43 zákona o státním občanství České republiky

a) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy:
Jak postupovat v případě, kdy žadatel požádá o vydání osvědčení o tom, že fyzická osoba je k datu jeho vydání státním občanem České republiky se státoobčanskou historií, avšak státoobčanské šetření prokáže, že fyzická osoba státním občanem České republiky není. Podle § 43 zákona o státním občanství České republiky lze na základě žádosti oprávněné osoby podle § 42 a § 48 cit. zákona vydat osvědčení o tom, že fyzická osoba je k datu jeho vydání státním občanem České republiky, osvědčení o tom, že fyzická osoba je k datu jeho vydání státním občanem České republiky a na žádost i údaj o tom, kdy, jakým způsobem a podle jakého právního předpisu fyzická osoba české či československé státní občanství nabyla nebo pozbyla, nebo také o tom, že k určitému datu nebo v určitém období byla českým státním občanem či československým státním občanem, případně o tom, že fyzická osoba je státním občanem České republiky od určitého data nepřetržitě do doby vydání osvědčení, není k datu jeho vydání státním občanem České republiky.

Odpověď Ministerstva vnitra:
V řízení o zjištění státního občanství České republiky se krajský úřad řídí obsahem podání účastníka správního řízení. Pakliže je požadováno potvrzení aktuální existence státního občanství fyzické osoby, o jejíž státní občanství se jedná, a zároveň potvrzení existence státního občanství v některém časovém úseku v minulosti, a krajský úřad nemůže některému z těchto požadavků účastníka správního řízení vyhovět, vydá v řízení o zjištění státního občanství zamítavé rozhodnutí podle § 47 zákona o státním občanství České republiky.

b) Dotaz Krajského úřadu Pardubického kraje:
Žádáme o nahlédnutí do přiložených vzorů osvědčení pro žadatele, ve kterém žádají o uvedení údaje o tom, kdy, jakým způsobem a podle jakého právního předpisu fyzická osoba české či československé občanství nabyla/pozbyla, a vyjádření, zda požadované údaje je možné takto na osvědčeních uvádět. Osvědčení jsou vydávána pro žadatele a jejich předky a ve většině případů se týkají období Benešových dekretů. Hlavním důvodem námětu je sjednocení textu na vyhotovených osvědčeních v rámci republiky.

Odpověď Ministerstva vnitra:
Krajský úřad má s ohledem na znění § 43 zákona o státním občanství České republiky v osvědčení uvést kdy, jakým způsobem a podle jakého právního předpisu fyzická osoba české či československé státní občanství nabyla nebo pozbyla. Proto je nezbytné v osvědčení uvádět vždy **data nabytí a pozbytí** státního občanství. Zároveň

je třeba upozornit, že zákon o státním občanství České republiky **nepřipouští potvrzovat existenci jiného státního občanství než českého či československého**; proto není možné, aby osvědčení obsahovala údaje o existenci např. rakouského nebo německého státního občanství. Jako zavádějící a nadbytečné pak shledáváme i údaje hodnotící vliv nabytí cizí státní příslušnosti na dosavadní občanství československé (*osoby, které ……nebyly německé národnosti, zůstaly československými státními občany i nadále bez ohledu…..).*

2. K § 43 a § 64 zákona o státním občanství České republiky

a) Dotaz Krajského úřadu Královéhradeckého kraje:

Československý občan německé národnosti narozený v roce 1908 pozbyl dle § 1 ústavního dekretu č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské (dále jen „ústavní dekret“) dne 10.10.1938 československé občanství. V roce 1947 požádal o vrácení československého občanství dle § 3 ústavního dekretu. Před vyřízením žádosti v dubnu roku 1948 zemřel. Spis byl odložen ad acta. Pohlížíme na dotyčného jako na osobu, která pozbyla československé občanství nebo by mělo být nyní řízení dokončeno? V případě, že by mělo být řízení dokončeno, jakou formou, kdo by žádal a komu by žádost byla podána?

Odpověď Ministerstva vnitra:

Řízení ve věci vrácení československého státního občanství dle § 3 ústavního dekretu nebylo řízením, jehož cílem bylo vynětí dané fyzické osoby z účinků ústavního dekretu. Toto řízení tak nelze zaměňovat s řízením ve věci zachování československého státního občanství dle § 2 ústavního dekretu. Pakliže dotčená fyzická osoba, která československé státní občanství pozbyla dle § 1 odst. 1 nebo § 1 odst. 2 ústavního dekretu, požádala ve lhůtě stanovené prováděcími předpisy o vrácení československého státního občanství, po dobu řízení nebyla považována za československého státního občana. K opětovnému nabytí československého státního občanství mohlo dojít až k datu nabytí právní moci rozhodnutí o vrácení státního občanství (jednalo se o konstitutivní správní akt, jímž došlo ke změně osobního stavu dotčené fyzické osoby). I na vrácení československého státního občanství dle § 3 citovaného dekretu se vztahovaly všeobecné právní předpisy o nabývání československého státního občanství, tedy v době podání žádosti žadatelky všeobecný občanský zákoník z roku 1811, ustanovení § 30. Udělení státního občanství nabylo účinnosti doručením příslušného dekretu a složením státoobčanského slibu. V dekretálním řízení o vrácení československého státního občanství tak nemůže být pokračováno, neboť právní nástupci nemohou nastoupit do právního postavení zemřelé fyzické osoby, neboť tato smrtí ztratila způsobilost k právům.

3. K § 31 a § 40 zákona o státním občanství České republiky

a) Dotaz Krajského úřadu Jihomoravského kraje:

Jak naložit s listinami o nabytí státního občanství České republiky vystavenými podle § 31 zákona o státním občanství České republiky a s doklady o pozbytí státního občanství České republiky vystavenými podle § 40 zákona o státním občanství České republiky, když několik let „leží“ na zastupitelském úřadě a prohlašovatelé si je nepřebírají?

Odpověď Ministerstva vnitra:
Zákon o státním občanství České republiky neupravuje výslovně způsob ukončení správního řízení ve věci nabytí a pozbytí českého státního občanství prohlášením, tzn. i v případech zmiňovaných krajským úřadem. Jako nejvhodnější se ale jeví zvolit obdobně jako u řízení o udělení státního občanství lhůtu 12 měsíců, po kterou bude zastupitelský úřad České republiky v cizině listiny o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky uchovávat na svém úřadě. Po uplynutí této lhůty by se listina mohla vrátit zpět krajskému úřadu, který dané správní řízení vede. Zákon o státním občanství České republiky sice v § 37 ani v § 40 zákona o státním občanství České republiky neupravuje možnost zastavení správního řízení v případě nepřevzetí listiny vystavené krajským úřadem, nicméně nepovažujeme za vhodné, aby se listiny, které jsou dle vyhlášky č. 191/2014 Sb., o vzorech dokladů podle zákona o státním občanství České republiky, přísně zúčtovatelnými tiskopisy, nacházely po dobu několika let u úřadu, který správní řízení nevede. Ministerstvo vnitra proto doporučuje, aby krajské úřady instruovaly zastupitelské úřady v průvodních dopisech k odesílaným listinám výše uvedeným způsobem.

b) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy:
Chtěli bychom požádat o názor na problematiku určování příslušnosti k přijetí prohlášení o státním občanství České republiky v případě, kdy bylo zjištěno, že prohlašovatel není již řadu let státním občanem České republiky a v období od nabytí cizího státního občanství až dosud, tj. v období, kdy již nebyl státním občanem České republiky, změnil adresu trvalého pobytu na území České republiky. V informačním systému evidence obyvatel je dál veden jako státní občan České republiky a pracoviště evidence obyvatel údaje odmítá opravit, dokud nebude řízení ve věci prohlášení o nabytí státního občanství České republiky dokončeno. Který úřad je podle Vašeho názoru příslušný k přijetí prohlášení? Úřad podle aktuálně platného místa trvalého pobytu dle Agendového informačního systému evidence obyvatel *(dále jen „AISEO“) nebo úřad podle místa trvalého pobytu, který měl prohlašovatel v okamžiku pozbytí státního občanství České republiky ?*

Odpověď Ministerstva vnitra:
Cizinec, který činí prohlášení o nabytí státního občanství České republiky, má buď aktuální trvalý pobyt evidovaný v cizineckém informačním systému (v takovém případě by se příslušnost krajského úřadu řídila prioritně aktuálním trvalým pobytem) nebo měl k datu pozbytí českého státního občanství evidovaný trvalý pobyt v AISEO (příslušnost krajského úřadu by se řídila posledním trvalým pobytem jen tehdy, není-li prohlašovatel evidován v cizineckém informačním systému). Ve chvíli, kdy krajský úřad zahajuje správní řízení, jehož účastníkem je cizinec, není možné vycházet z údajů vedených aktuálně v AISEO vedeném dle zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pouze v případě, kdy by cizinec neměl trvalý pobyt dle cizineckého informačního systému, bude relevantní údaj o místu trvalého pobytu v okamžiku pozbytí státního občanství České republiky, vedený v AISEO. V případě zmiňovaném v dotazu má krajský úřad povinnost učinit kroky ke zpochybnění údaje o státním občanství České republiky v AISEO, a to i v případě, kdy nebylo pravomocně ukončeno řízení ve věci nabytí státního občanství České republiky prohlášením dle § 31 - § 35 zákona o státním občanství České republiky (již v okamžiku zahájení řízení lze vycházet z absence českého státního občanství u prohlašovatele).

c) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy:
Podle § 31 odst. 5 zákona o státním občanství České republiky rodiče činí samostatné prohlášení pro dítě podle odst. 3. Dítě tedy není do prohlášení rodiče zahrnuto, nýbrž se jedná o prohlášení samostatné. Současně se jedná dle citace § 31 odst. 5 zákona o státním občanství České republiky o prohlášení podle § 31 odst. 3 zákona o státním občanství České republiky, a proto by mělo dítě splňovat podmínky stanovené v cit. ustanovení. V opačném případě by byli diskriminováni zletilí potomci bývalých občanů stejné generace. Výklad § 31 odst. 6 zákona o státním občanství České republiky je rovněž ze shora uvedených důvodů nejasný tím spíše, že prohlášení za dítě nečiní rodiče.

Odpověď Ministerstva vnitra:
Podle ustanovení § 31 odst. 3 zákona o státním občanství České republiky fyzická osoba, jejíž alespoň jeden z rodičů nebo prarodičů je nebo byl bývalým občanem podle odstavce 1, může státní občanství České republiky nabýt prohlášením, pokud není ke dni učinění prohlášení státním občanem Slovenské republiky. Podle ustanovení § 31 odst. 5 zákona o státním občanství České republiky rodiče, popřípadě jeden z nich, mohou pro dítě učinit samostatné prohlášení podle odstavce 3. K prohlášení se kromě dokladů uvedených v odstavci 4 připojí:
a) rodný list dítěte,
b) souhlas druhého rodiče s nabytím státního občanství České republiky s jeho úředně ověřeným podpisem. Souhlas druhého rodiče se nevyžaduje, pokud byl rodičovské odpovědnosti zbaven, výkon jeho rodičovské odpovědnosti byl v této oblasti omezen nebo pozastaven, není-li jeho pobyt, pokud žije mimo území České republiky, znám nebo zemřel. Ustanovení § 31 zákona o státním občanství České republiky bylo novelizováno zákonem č. 207/2019 Sb., a to na základě zákonodárné pravomoci uplatněné senátem České republiky. Senát České republiky změnu zákona o státním občanství České republiky odůvodnil tím, že:„….V původním vládním návrhu existoval § 31, který obsahoval též možnost získat státní občanství České republiky prohlášením pro bývalé občany Československa, popřípadě České socialistické republiky nebo Slovenské socialistické republiky. Tato možnost se v původně navrhované podobě vztahovala na děti i vnuky, a to tehdy, pokud alespoň jeden z rodičů mohl prokázat své původní občanství. Při projednávání návrhu zákona o státním občanství v Poslanecké sněmovně navrhl ústavně právní výbor Poslanecké sněmovny na své schůzi dne 27. února 2013 v usnesení č. 164 upravit § 31 tak, aby neumožnil dětem a vnukům získat státní občanství prohlášením. Tento pozměňovací návrh byl Sněmovnou přijat. Ačkoliv byl při projednávání návrhu zákona na půdě Senátu dne 16. května 2013 podán na 10. schůzi v 9. funkčním období pozměňovací návrh, jehož smyslem bylo vrátit § 31 do podoby, jak jej předložila vláda, tento návrh přijat nebyl. S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že na jedné straně byla s nadšením přijata možnost dvojího státního občanství. Na straně druhé však přijatá úprava mnohdy rozdělila rodiny, kdy jedno dítě, které se narodilo před možností nabytí dvojího občanství, má jiné státní občanství než dítě, které se narodilo po tomto datu. Znemožňuje to výrazně například cestování, ale i návrat do České republiky, popřípadě návštěvu škol, kdy jedno dítě má práva a povinnosti občana České republiky a druhé nikoliv…“ (citováno z důvodové zprávy k zákonu č. 207/2019 Sb., sněmovní tisk č. 260/0, dostupné na https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=260&CT1=0). Ministerstvo vnitra s ohledem na výše uvedené potvrzuje, že možnost nabytí státního občanství prohlášením dle § 31 zákona o státním občanství České republiky se vztahuje pouze na bývalé občany (tak, jak jsou specifikováni v § 31 odst. 1), dále pak na děti a vnuky

těchto bývalých občanů. Na další generace potomků se možnost nabytí státního občanství České republiky nevztahuje.

4. K § 35 zákona o státním občanství České republiky

a) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy:
S odkazem na rozsudky týkající se § 35 zákona o státním občanství České republiky, tj. rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 7. 2. 2017, č. j. 65 A 5/2015 – 29, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 24. 1. 2019, č. j. 10A 124/2015 – 29-34, prosíme o přehodnocení způsobu stanovení doby prokazovaného oprávněného a faktického pobytu prohlašovatele na území České republiky, neboť znevýhodnění osob narozených na území České republiky není podle našeho názoru u soudu udržitelné.

Odpověď Ministerstva vnitra:
Podle ustanovení § 35 zákona o státním občanství České republiky může prohlášením nabýt státní občanství fyzická osoba nejpozději do 3 let od dosažení věku 18 let, pokud
a) má na území České republiky povolen trvalý pobyt,
b) nejpozději od věku 10 let se až k datu prohlášení nejméně dvě třetiny této doby oprávněně zdržuje na území České republiky,
c) nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin nebo provinění, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.

ZE ZÁPISU MINISTERSTVA VNITRA Z PORADY S KÚ 9.-10.2.2016 (str. 29):
„V případě posuzování splnění podmínky dle § 35 odst. 1 písm. b) zákona o státním občanství České republiky budou krajské úřady vycházet z data povolení oprávněného pobytu prohlašovatele na území České republiky uvedeného ve vyjádření odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra. Pokud není známo přesné datum povolení oprávněného pobytu prohlašovateli, pak je nezbytné vycházet z určení počátku oprávněného pobytu podle závěru uvedeného k bodu č. 25 oddílu III části A tohoto zápisu (tedy od narození prohlašovatele nebo od data povolení oprávněného pobytu rodičům, pokud jim byl povolen až po narození prohlašovatele).
Z tohoto data pak budou krajské úřady vycházet při posuzování splnění požadované doby faktického pobytu prohlašovatele při výpočtu 2/3 z celkové délky oprávněného pobytu na území České republiky.
Příklad: prohlašovatel, nar. 12.2.1997, má povolen trvalý pobyt od 1.2.2001, prohlášení učinil 20.1.2016 □ k datu učinění prohlášení činila délka jeho oprávněného pobytu 14 let a 11 měsíců, tj. 179 měsíců; dvě třetiny z této doby činí 119 měsíců (9 let a 11 měsíců).
V naprosté většině případů je tento způsob výpočtu rozhodného období pro prohlašovatele příznivější.“

Na svém závěru uvedeném ve výše uvedeném zápise **nadále setrváváme.**

5. K § 4 zákona o státním občanství České republiky

a) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy:

Cizí státní občance se narodilo v zahraničí dítě. Tato žena je v cizozemském rodném listu označena jako matka. Za druhého rodiče je označena česká státní občanka, která není s cizí státní občankou v manželství ani v registrovaném partnerství. Česká státní občanka není biologickým rodičem dítěte a do rodného listu byla zapsána na základě jejího označení za druhého rodiče v oznámení o narození dítěte, které podepsala společně s matkou dítěte.

Odpověď Ministerstva vnitra:
Podle ustanovení § 4 zákona o státním občanství České republiky dítě nabývá státní občanství České republiky narozením, je-li v den jeho narození alespoň jeden z rodičů státním občanem České republiky. Při posouzení rodinněprávních poměrů s mezinárodním prvkem je nezbytné vycházet z dikce zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o mezinárodním právu soukromém"), dle něhož se určení a popření rodičovství řídí právním řádem státu, jehož příslušnost nabylo dítě narozením. Pakliže se rodičem dítěte stala v souladu s právním řádem cizího státu žena, která dítě neporodila, nepředstavuje tato situace překážku pro nabytí českého státního občanství dítětem dle § 4 zákona o státním občanství České republiky, a to zejména s přihlédnutím k judikatuře Ústavního soudu České republiky, v níž je akcentováno právo dítěte na rodinný život (viz např. I ÚS 3226/16). Navíc se domníváme, že opačný názor by byl v rozporu s Evropskou úmluvou o státním občanství, kterou je Česká republika vázána.

Dle čl. 6 Evropské úmluvy o státním občanství (č. 76/2004 Sb. m. s.)

1. Každý smluvní stát ve svém vnitrostátním právu zajistí, aby jeho státního občanství nabývaly ze zákona tyto osoby:

a) děti, jejichž jeden z rodičů má v době jejich narození státní občanství tohoto smluvního státu, s výjimkami, které může jeho vnitrostátní právo stanovit, pokud jde o děti narozené v zahraničí. U dětí, k nimž otcovství vznikne uznáním, rozhodnutím soudu nebo podobnými postupy, může každý ze smluvních států stanovit, že dítě nabude jeho státního občanství na základě řízení stanoveného jeho vnitrostátním právem;
b) nalezenci nalezení na jeho území, kteří by jinak byli bez státní příslušnosti.

4. Každý smluvní stát ve svém vnitrostátním právu usnadní nabývání státního občanství těmto osobám:

a) manželům a manželkám svých státních občanů;
b) dětem, jejichž jeden z rodičů je státním občanem a na které se vztahuje výjimka podle článku 6 odst. 1 písm. a);
c) dětem, jejichž jeden z rodičů nabude nebo nabyl jeho státního občanství;
d) dětem adoptovaným jeho státním občanem;
e) osobám, které se narodily na jeho území a oprávněně a obvykle na něm pobývají;
f) osobám, které po určitou dobu oprávněně a obvykle pobývaly na jeho území před svým osmnáctým rokem, přičemž délku tohoto pobytu stanoví vnitrostátní právo příslušného smluvního státu;
g) osobám bez státní příslušnosti a osobám se statusem uprchlíka oprávněně a obvykle pobývajícím na jeho území.

6. Obecné otázky

a) Dotaz Krajského úřadu Moravskoslezského kraje:
Jaký je stav plánované reformy informačního systému nabývání a pozbývání státního občanství; dojde ke změně plnění oznamovací povinnosti krajských úřadů vůči Ministerstvu vnitra ?

Odpověď Ministerstva vnitra:
S ohledem na nedostatek finančních prostředků bylo od plánované reformy prozatím upuštěno.

b) Dotaz Magistrátu hlavního města Prahy + Krajského úřadu Moravskoslezského kraje:
Chystané navýšení správních poplatků – jejich výše je považována za nedostatečnou…Magistrát hl. m. Prahy již dlouhodobě navrhuje zvýšení správních poplatků na úseku matrik, změny jména a příjmení, vidimace a legalizace a státního občanství. V současné době, kdy se řeší nedostatek objemu financí ve státním rozpočtu by bylo vhodně toto téma znovu otevřít. Činnosti, které jsou zpoplatněné jsou zbytné, a proto nevidíme důvod, proč by na ně měli ostatní občané doplácet. Proto navrhujeme zvýšit následující poplatky tak, aby jejich výše reflektovala zvýšené náklady, které v průběhu více než 15 let nebyly zohledněny. Na úseku státního občanství vzhledem k minimu nesporných případů řešených úřady městských částí hl. m. Prahy navrhujeme zvýšit poplatek za podání žádosti o vydání osvědčení o státním občanství České republiky ze 100 Kč na 500 Kč. A obdobně navrhujeme zvýšit i správní poplatek v případě žádosti o vydání osvědčení o tom, že fyzická osoba není státním občanem České republiky. Učinění prohlášení o státním občanství České republiky navrhujeme zpoplatnit částkou 1000 Kč namísto 500 Kč, a to s ohledem na náročnost vedených správních řízení.

Odpověď Ministerstva vnitra:
O případném navýšení správních poplatků by bylo možné uvažovat v souvislosti s novelou zákona o státním občanství České republiky.

c) Dotaz Krajského úřadu Moravskoslezského kraje:
Jaký je stav plánované novely zákona o státním občanství České republiky (osud novely neprojednané v Parlamentu…).

Odpověď Ministerstva vnitra:
V roce 2023 ani v následujících letech není na základě rozhodnutí vedení Ministerstva vnitra novela zákona o státním občanství České republiky zařazena do plánu legislativních prací vlády.

7. Dotaz k rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 As 15/2022 – 47 ze dne 31. 8. 2022 a jeho následné aplikaci v rámci vedených správních řízení.

Odpověď Ministerstva vnitra:
Z uvedeného rozsudku vyplývá, že oproti předchozí právní úpravě, která výslovně vylučovala, že by se v případě vyhovění žádosti o vydání osvědčení o státním občanství České republiky vydávalo (jakékoli) správní rozhodnutí (tzn., že osvědčení o státním občanství nebylo rozhodnutím, ale osvědčením dle části čtvrté správního řádu), současná úprava předpokládá, že i v případech, kdy je takové žádosti vyhověno,

se správní rozhodnutí (tj. rozhodnutí ve smyslu § 67 odst. 1 správního řádu) vydává, pouze se písemně nevyhotovuje. Z tohoto pohledu je tedy osvědčení o státním občanství České republiky pouze listinou nahrazující deklaratorní správní rozhodnutí v jeho materializované podobě. S ohledem na uvedený právní názor není tedy možné v případě podaného řádného či mimořádného opravného prostředku proti osvědčení postupovat podle části čtvrté správního řádu, nýbrž podle části druhé a třetí správního řádu. Podá-li tedy žadatel proti osvědčení odvolání, pak je nutné posoudit, zda nejsou dány důvody pro postup podle § 87 správního řádu, tj. autoremeduru. Nebudou-li shledány podmínky pro postup podle § 87 správního řádu, je nutné předat spis se stanoviskem do 30 dnů ode dne doručení odvolání Ministerstvu vnitra. Obdobně bude postupováno v případě mimořádných opravných prostředků (přezkumné řízení, obnova řízení).